

Na ta način privajamo teleta polagoma navadni krmi in teleta prično igrati se žreti.

Čez 6 tednov pričeti je potem prav za prav šele z odstavljanjem. Odstavljati je polagoma s tem, da kravo pred sesanjem nekoliko pomolzemo ter puščamo v vi-menu čim dalje manj mleka.

Najbolje storimo, če izmolzemo v 7 tednu vsak pot po en sesc pred sesanjem, tako da sesá tele le iz 3 sescev. Ker se toraj tele do sitega več druge krme. V 8 tednu odvzamemo mleko iz 2 sescev in v 9 tednu iz 3 sescev. Med tem časom, ko čim dalje več ne nasesa, povžije več mleka molzemo, pokladati je od tedna do tedna čim dalje več kuhanega ovsa ter navajati teleta, da uživajo najfinejšo otavo ali najboljše in mehko seno. Med takovim odstavljanjem navajati je teleta, kakor hitro so pričela uživati otavo in oves, tudi pijači, in sicer na ta način, da ponudimo vselej pred sesanjem malo mlačne vode, kateri lahko primešamo izkraj posnetega mleka. Po odstavljenji privaditi je namreč teleta najteže na pijačo. Med odstavljanjem dajati je zmerom le mlačno pijačo. Mrzli vodi privaditi je teleta, kadar so uže odstavljenja.

Skrbni živinorejci odstavljajo teleta tudi na ta način, da puščajo teletom v 7 tednu le po dvakrat sesati zjutraj in zvečer, v 8 tednu pa le še po enkrat. Sicer pa ravnajo tako, kakor je bilo povedano.

Pri takovem odstavljanji ne bo tele izgubilo mlečnega mesa niti ne bode shujšalo in v rašči zastalo kakor dosedaj, marveč se bode enakomerno lepo razvijalo in raslo v veliko korist in veselje gospodarju, kateremu bode donašalo za njegov trud in skrb lepših obresti. Ravnajmo tako, in gotovo bomo dobivali boljših dohodkov od govedoreje!

Solnčna svetloba napravlja lojeni okus.

Moja gospodinja dela surovo maslo, ki slovi in ga prav drago prodaja gospodi. Maslo je bilo v najhujši vročini vedno dobro in zelo okusno, a sedaj tožijo prejemniki, da ima lojen okus. Od kot prihaja ta okus, ko je izdelovanje masla nad vse snažno, in ga gospodinja hrani med okni v mrzli sobi, koder je vedno mrzel in sveži zrak.

To so tudi uže drugod opazovali, a dolgo niso prišli vzroku na sled. Sedaj vemo, da svetloba dela lojeni okus. Solnčna svetloba se nam vidi bela, a vendar obstoji iz raznobarnih svetlobnih žarkov. Ako gre solnčni žarek skozi brušeno steklo, kakoršno rabi za okrašenje lestencev (lustrov) v cerkvi, pokažejo se na steni razne barve. Mi pravimo: Solnčna svetloba, ki je šla skozi tako steklo, razkrojila se je v tiste različnobarvne žarke iz katerih obstoji. Te barve vidimo tudi v mavrici. Solnčna svetloba ima pa neizrečeno veliko moč, razkraj tvarine in tvori druge, in koder je ni, tam se tudi zelena barva v listji naših rastlin ne more delati.

Zato vse rastline v temini oblede. Ako pa solnčno svetlobo razkrojimo v one raznobarvne žarke, iz katerih obstoji, pa vidimo, da nimajo vsi enake moči. Višnjava žarki so silnejši nego rdeči. Denite blago, ki ni dobro barvano, pod višnjava steklo, in obledelo vam bode na solnci, če ga pa denete pod rdečo steklo, ohranila se mu bode barva, kakor da bi ga hranili v temini. Višnjava svetlobni žarki razkroje namreč barvo, rdeči pa ne. Tudi pri maslu je tako. Višnjava svetlobni žarki, katerih je zelo veliko v solnčni svetlobi (če je tudi oblačno), razkroje gotove dele masla, vsled česar dobi lojen okus. Hranite maslo tmini (ali pod rdečim steklom), ne pa kakor sedaj na oknu, in gotovo ne dobi več tega okusa. — Ali naše branjeve in kmetske gospodinje, ki prodajajo surovo maslo na trgu, niso ne vede uže spoznale tega? Gotovo da! One trdijo, da se maslo najbolj okusno ohrani, če je zavito v perje od zelja itd., in res je, to pa zato, ker zeleno perje brani višnjava svetlobnim žarkom do masla. — Iz navedenega lahko posnamete, da je slabemu okusu Vašega masla vzrok svetloba, ker ga hranite na oknu. Hranite ga v kakem temnem, zračnem prostoru, in kupci se ne bodo več pritoževali čez Vaše blago.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

145.

Zasutje v claimu.

Kimberley 1874.

Tu sašlišim glasove od zgoraj, med njimi spoznam glas Battenhäuserja. Prihitel je s svojimi Kafri poizvedit od mojih delavcev, če sem posut. Mojim Kafrom se je posrečilo uskočiti, ali na sosedovem claimu jih je zadel naval kamenja in dosta ranil, vendar nevarno ne. Klical sem na vso moč. Zaslišali so me. Med tem je prihitel tudi Teichov bratranec z ostalimi našimi delavci. Kmalu so me izkopali, ali v kaferskem narodnem kroju. Samo malo cunj je viselo na meni. Mili Bog, in kako sem bil poškodovan! Glava otolčena, život ves višnjev, sem in tjé odrt, dlan in prsti levece razmečkani.

Prinesli so mi nove obleke z moje hišice in mi pomagali obleči se. Z veliko težavo sem prilezel domov v postelj. Do božičnih praznikov se skoro nisem mogel ganiti. Trpel sem hude bolečine, in še danes ne morem ležati na levi strani. Vendar sem se zizal kot maček, zlizal brez zdravniške pomoči. Samo leva roka je še trda, ne morem gibati prstov. Če hočem pest narediti, moram z desnico pomagati. Tudi levo uho je pohromečeno, zelo malo slišim.

Dobro uro po mojem odhodu sclaima se je stena z novega utrgala in še več zasula. Pozneje so prišli navadni lijaki, in močni studenci so vdarili iz zemlje.

Tako so naša kopanišča opustošena. V nekaterih claimih leži več tisoč voz posipine, a v nekaterih stoji voda, ali pa oboje. Velè, da bi se ne splačalo odstraniti posipine in iztrombati vode z našimi jednostavnimi stroji. Govorè, da se zbira v Londonu družba, ki hoče claime pokupiti in delo z novega pričeti, toda z novimi, dovršenejšimi parostroji. Sedaj sem brez dela.

Dr. Holub se je uže povrnil z drugega svojega potovanja in biva sedaj v Dutoispanu. Prinesel je bogatih zbirk. Mnoge predmete je nabral sam, mnoge je kupil od Kafrov.

Jutri pride le-sem glavni načelnik Batlapinov, moj znanec z leta 1870. Spremljajo ga mnogi drugi poglavarji. Hoče se pogajati z angleško vlado radi varstva proti Transvaalcem. Tako leze Angleška bolj in bolj v notranjo Afriko.

Pisali ste mi tudi, da hočejo rojaki moji prositi amnestije záme, da bi se mogel brez vseh skrbi vrniti na Češko. Sporočite vsem srečni moj pozdrav in iskreno zahvalo na dobri volji.

Vaš

C. P.

146.

O javnih naših zadevah.

Kimberley 1874.

Več tednov Vam nisem pisal. Evo novega pisma, ali politiške vsebine!

Znano Vam je, da je vlada angleška zbrala več kosov sveta v novo pokrajino in jo nazvala „Zapadna zemlja Grikvov.“ Te kosove je odtrgala nekaj Slobodne državi Oranjskej, in nekaj samostalnim poglavarjem kafrskim. Guvernerjem novega ozemlja je bil imenovan Sauthey. Nobena tajnost pa ni, da mnogi višji uradniki, zlasti v kolonijah zamorskih, mnogo bolje skrbé za lastni dobiček, kakor za blagor zaupane zemlje. O novem guvernerju je šel glaš uže popreje, dokler je bil državni tajnik v koloniji Kapskej, da ni bela vrana med uradniki. Naj je temu tako ali tako, to je gotovo, da je kopaninam naložil ogromen davek. Kam je zginil ta denar, nobedone ve! Po zakonu se mora vsakega leta objaviti izkaz dohodkov in stroškov. Minulo je prvo leto, drugo, tretje, toda o računu ni bilo ne duha ne sluha, dasi se je resnobno zahtevalo, da se objavi.

Mimo tega so dolžili guvernerja, da ne skrbi kakor gré, za kopanine, ki so edini vir državnih dohodkov. Tudi jetnikom, večinoma Kafrom, ni pustil delati v kopaninah, da bi bile vsaj nekoliko v redu, temveč jih je pošiljal za Vaal in k Hart-riveru pomagat angleškim naselnikom.

Najbogatejši claimi so severni, izhodni in južni, pa so ali posuti ali pod vodo. Samo nekoliko srednjih claimov ni poškodovanih, in to zato ne ker še niso globoki. Delali so v njih malo, ker ni pravega dobička.

Malo boljši so zapadni claimi, ker ni ž njimi toliko stroškov pri kopanju; tla so namreč peščena. Tu se dobivajo izredno krasni demanti. To vem z lastne skušnje. Pred dvema letoma smo imeli tu polovico claima. Delal sem z 8 Kafri tri mesce. Našli smo šest demantov, največi je imel samo 4½ karata. Ali to so Vam bili res krasni kamni, pravilne oblike in čisti.

Gospodarstvo guvernerjevo je napravilo splošno nejevoljó. Razburilo ni samo navadnega ljudstva, temveč tudi bogate trgovce in advokate, ki imajo po več claimov. Sklicali so ljudstvo v zbor. Sklenilo se je, da ima guverner oznaniti, kamo je prešel ogromni davek od treh let. Dalje se je zahtevalo, da nima guverner več pošiljati jetnikov na delo za Vaal, temveč v kopanine, kjer je dela polne roke. Konečno se je tudi sklenile vprašati guvernerja, s kakošnega namena hoče najeti posojilo 80.000 liber šterlingov.

Guverner se za vse to ni zmenil nič, šaril je dalje po svoji volji. Sklican je bil drugi meeting. Spoznalo se je, da je treba ustanoviti tajno družbo bojnikov „vigilantov“ zoper prevzetnost in odiranje guvernerja in njegovih petolizcev. Tudi so šli odbranci k njemu zahtevati, da se umakne z urada in odstopi mesto svoje sposobnejšemu možu.

No guverner odbrancev ni sprejel, odgovoril pa je na ta način, da je v Himberley poklical sto jezdni policajev na pomoč tukajšnjimi peškim. Ali sto jih ni skupaj spravil, komaj 30. S takim postopanjem je še le dregnil v sršenovo gnjezdo. Vse novine, ki izhajajo v južnej Afriki, pisale so veliko o dogodkih v Zapadni zemlji Grikev. Nekatera so zagovarjale guvernerja, druge so mahale po njem, kakor povsodi. Tu pri nas ste dve tiskarni, in vsaka ima svoje novine. Ene so vladne, ene nezavisne. Umeje se samo po sebi, da sta si lista v lase skočila, kakor naši praški listi.

Sklicali so tretji meeting. Oznanjali so ga ogromni plakati, veliki kakor duri, in na njih je bil natisnjen tudi odznak nezadovoljnikov: lopata položena križema čez piko in pod njima puška. Tistega dne, ko smo zborovali, vihrale so povsodi rudeče zastave s tem odznakom. Zjutraj zgodaj je šla godba z ogromno zastavo krog. Začasni odbor, v katerem je bilo nekaj advokatov, dal je postaviti tribuno na trgu. V novinah smo brali, da bodo zborovanje razgnali in govornike zaprli. Vsled tega je bilo vse razdraženo. Peški policaji so dobili patrone, a jezdi so osedlali konje. Tudi vigilanti so bili na nogah. Pet sto dobro oroženih mož je čakalo trenutka, ko pošljé guverner svojo kavalerijo na zbrano ljudstvo.

Prišla je osodepolna druga ura popoldne. Člani odbora in govorniki so zasedli svoje mesto na odru, ki ga je bilo ljudstvo z burnim kričanjem obkolilo. Ni pa prišlo toliko ljudstva, kolikor na prvi in drugi meeting. Tudi jaz sem ostal doma. Govorili so nekateri govorniki. Izrekli so, da Zapadna zemlja Grikvov pride na nič, ako Sauthey ne odstopi. Ljudstvo ubožava, kopanine se